

<https://www.svenskakyrkan.se/sodravedbopastorat/slutfasen-i-restaureringsarbetet-av-ingatorps-kyrkbod>
Ingatorps tiondebod

Denna bod är en av Sveriges äldsta bevarade träbyggnader! Tiondeboden Ingatorps kyrka. Timret fälldes i början av 1200-talet. Där förvarades det som församlingsborna lämnade till prästens försörjning, naturallönen och även för nödhjälp till bönderna och fattiga. Endast ett fåtal tiondebodar finns kvar i landet. Denna har inte förändrats sedan den byggdes. Men den har nu genomgått en restaurering och samtidigt ett forskningsprojekt, hur det är byggt, att i detalj kunna studera och dokumentera en 1200-tals byggnad och hur man bäst bevarar och restaurerar.

Så bra restaurering att det fått Europa Nostra pris! En mycket fin utmärkelse, det nomineras objekt över hela Europa, ett fåtal väljs ut och Sverige fick nu!

I ett hörn av Ingatorps kyrkogård, ett stenkast från den ståtliga kyrkan, står en oansenlig timrad bod. Denna bod är en av Sveriges äldsta bevarade träbyggnader! Utifrån borrhov har en analys av årsringarna visat att timret till boden fälldes någon gång mellan 1219 och 1239. Bara Granhults timmerkyrka (norr om Lenhovda) från omkring 1217 är äldre.

Misstankar om bodens medeltida ursprung väcktes av den ålderdomliga takresningen, den dymlade dörren med sitt grova stocklås och framförallt timmerbearbetningen. Allt timmer är fyrkantshugget och "sprättäljt". Den sistnämnda behuggningen ger ett lätt igenkännligt fiskbensmönster som i Sverige bara förekommer under tidig medeltid. På uppdrag av dåvarande Ingatorp-Bellö samfällighet startades efterforskningen i början av 2000-talet. Åren 2006 och 2007 genomfördes sedan provtagningar som sändes för analys till Nationella laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi på Lunds universitet. Fällningsåret för virket till boden visade sig ligga mellan 1219 och 1239 ett resultat som kunde styrkas med C 14-prov.

Boden är rest av furutimmer som huggits för att få skarpa kanter och släta ytor. Tittar man på stockarnas yta i släpljus ser man den huggteknik som kännetecknar den tidiga medeltiden i Norden, så kallad "sprättäljning". I hörnen är stockarna knutade ihop. Byggnaden har en nästan kyrkartad resning och täcks av ett brant sadeltak. Ytterväggarna är klädda med rödslammade furuspån, de äldsta har daterats till 1550-talet. Från början var även taket täckt med spån. Tidigt 1900-tal försågs taket med lertegel uppe på, de näst intill uppruttna takspånen. 2017 ersattes taket med huggna takspån och återanvänd smidd spik. I ena gaveln sitter en medeltida plankdörr med smide. Förutom en lucka över dörren saknas andra öppningar.

Invändigt är timmerväggarna nakna, men bär spår efter att någon gång ha varit vitkalkade. De kluvna och bilade golvplanken har daterats till vinterhalvåret 1293/94 och timret kommer från närområdet. På väggarna finns också flera inristade streck och romerska siffror samt spår efter en inredning med sädesbingar. Sädeskorn har också hittats i springor. Detta visar på att det rör sig om en tiondebod som sedan kommit att fungera som materialbod för kyrkan. I kyrkoarkiven omnämns kyrkboden första gången 1707. Bodan var tidigare sammanbyggd med kyrkogårdsmuren. Före sin flyttning i samband med en kyrkogårdsutvidgning 1914 stod den något längre åt nordost.

Redan på 1200-talet var det varje sockens skyldighet att uppföra en så kallad tiondebod. I tiondeladan förvarades den del av tiondet som utgjorde naturalön till präst, biskop och kyrkans underhåll. I tiondeboden förvarades utsädehjälpen åt nödställda bönder och hjälp till de fattigaste i socknen, dåtidens socialhjälp. Endast ett fåtal medeltida tiondebodar finns bevarade i landet. Tiondeboden i Ingatorp har inte förändrats sedan den byggdes och är där med ett unikt arv från medeltiden. Att gå in i boden och stänga dörren är en medeltidsupplevelse som är svår att finna, till och med internationellt. Forskning i detta projekt har haft stor betydelse för rekonstruktionen av Södra Råda kyrka. Tiondeboden i Ingatorp kan närmast betraktas som en "systerbyggnad". Det är ytterst sällan som möjlighet finns att i detalj studera en orörd 1200-tals timmerbyggnad. Kunskap som framkommit under restaureringsprocessen kan få stor betydelse för liknande projekt i framtiden.

Arbete som utförts under åren

2013: Friläggande av rötskador samt huggning av lagningstimmer till syll.

2014: Uttagning av virke för årets åtgärder, huggning av taktro, borttagning av väggspån på södra fasaden. Timringsarbeten på östra syllan och södra fasaden Under 2014 och 2015 hölls två takspånskurser då ca 900 takspån höggs

2016: Uttagning av virke till och huggning av takspån. Tillverkning av smidd spik efter medeltida förlaga

2017: Borttagning av tegeltaket. Lagning av hammarbandet på södra fasaden. Byte och skarvning av skadade högben och bindbjälkar. Återmontering av väggspån. Demontering av tegelläkt och befintligt spåntak. Lagning av taktro. Spåntäckning och tjärning av takspån. De spån och den spik som var i tillräckligt bra skick har återanvänts.

2018: Röd tjärning av byggnaden

Kontinuerligt under åren har dokumentation gjorts och ett antal rapporter har skrivits. En scanning har också gjorts av boden av Humlabbet vid Lunds universitet.

Kostnaden för restaureringen har till största delen bekostats av den kyrkoantikvariska ersättningen. Pastoratet har endast stått för en liten del av kostnaden. Även mycket ideellt arbete har utförts av församlingsbor.

Ett urval där kyrkboden presenterats.

2013 Internationell kyrkoarkeologisk konferens i Åbo.

2015 Internationell konferens i Leuven Universitet, Belgien.

2016 Internationell konferens på Construction History Society, Cambridge University.

2017 Pennsylvania University, vid besök i Turkiet. Diskussioner kring och med anledning av likheterna mellan kyrkboden och världens äldsta byggnad - 2700 år gammal.

2018 Ingatorps kyrkbod är ett objekt av 18 utvalda, som kommer att presenteras vid ICOMOS internationella stormöte i York, England i september 2018.

ICOMOS är UNESCOs expertorganisation i världsarvsfrågor.

2018 tilldelades tiondeboden i Ingatorp Eksjö kommuns byggnadsvårdspris. Tiondeboden i Ingatorp har fått stor uppmärksamhet inte bara nationellt, utan även internationellt. Timmermannen Karl -

Magnus Melin och forskningsledaren Gunnar Almevik har hållit en stor mängd föreläsningar om bodens, i dagsläget, kända forskningsresultat och det hantverk som utförts.

Involverade i restaureringen

Lennart Grandelius, projektansvarig

Gunnar Almevik, forskningsledare Hantverkslaboratoriet

Karl-Magnus Melin, Knadriks Kulturbygg AB samordnare och ansvarig för restaureringsarbetena.

Börje Samuelsson, Markus Samuelsson bygghantverk AB, spånmästare

Vid skogsarbeten och även annat arbete har även timmermän Henrik Sundahl, Daniel Eriksson och Pierre Bosson varit delaktiga.

Från Ingatorp-Bellö församling har Arne Klint medverkat och fällt timmer och Lennart Nilsson har även varit behjälplig i skogsarbetet. Våge Johansson har bistått med järnmalm till spik och Gun Nilsson har rätat ut medeltida spik för återanvändning. Bengt Andersson var församlingens kontaktperson under större delen av restaureringstiden för att nämna några lokala personer som varit engagerade i bodens restaurering.

Vill du veta mer

Vill du veta mer om tiondeboden finns flera rapporter att ta del av (klicka på länkarna nedan)

[Ingatorps kyrkbod, arkivstudie, byggnadshistorik av Robin Gullbrandsson 2010](#)

[Ingatorps kyrkbod, rapport över 2014 års arbeten av Karl-Magnus Melin 2014](#)

[Ingatorps kyrkbod, slutrapport över vad som utförts med stöd av kyrkoantikvarisk ersättning från Linköpings stift, konservering, restaurering och reparation av Lennart Grandelius 2018](#)

Den mindre boden på Ingatorps kyrkogård.

Ovanför dörrarna på den mindre boden strå det "ANNO 1773". När provtagningar gjordes på tiondeboden togs också prover på den mindre boden vilket visade en datering på 1770/71.